

nem leltük sajtóbeli nyomát, ellenben július 5-én már egy kesernyés hangú „nekrológot” olvashattunk a *Mai Napban*: „A Budai Színház bezárta kapuit ...”

A teljesség kedvéért hadd emlékezzünk meg még néhány sikertelen próbálkozásról. 1946 szeptemberében Palasovszky Ödön nyitotta meg a Dolgozók Színházát a Mátyóki út 16. szám alatti szakszervezeti házban egy Shaw-darab-bal, *Az ördög* cimborájával. De éppen csak hogy megnyitotta a színházát, s az-tán - mindjárt be is zárta. 1948 tava-szán pedig Galamb Sándor Rottenbiller utcai Kis Színháza jött át néhány napos vendégszereplésre a cisztergimnáziumba. Kolozsváry Béla *Az én falumban* című énekes játékát adták elő.

Azóta sincsen színház Budán. Valóban, színházat csinálni Budán - eltekintve az egykori hagyományos nyári operettektől - még normálisabb viszonyok között is kockázatos vállalkozást jelentett. A Várszínház kivételével még rendes színházi épülete sem volt, s a budai közönsége saját színházai szempontjából inkább *közönségnek* volt nevezhető. A fátum Tapolczaiék nemes kezdeményezését is utolérte: amilyen mértékben javult a közlekedés Pesttel, olyan arányban szerteszedt a Budai Színház közönsége és színészi gárdája is. A felszabadulás utáni budai színjátszás ma már csak egy érdekes epizódja a hazai színháztörténelemnek ... A színészet múzsája, Thália pedig azóta is elkérdezheti Bornemisza Péterrel: „Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom? I”

A NEW YORK-I METROPOLITAN
OPERA

valósággal csodaszerű módon, amikor senki sem várta, december végén négy és fél havi sztrájk után, mégis megnyílt: december 29-én az Aidára ment fel ismét a függöny. A szakszervezetek tehát győztek, ki-préseltél: Bingből a három évre kiterjesztett lépcsőzetes fizetésemelési programot, amelynek révén a Met eddigi, 3,5 millió dolláros deficitje meg fog kettőzödni. Persze senki nem kéti, hogy Bing és a milliárdos „trustee”-k meg fogják szerezni a szükséges 7 milliót. Az ügyes igazgató egyébként már azt is kimódolta, hogyan nyújtsa meg az ily módon 31-1961 16 hétre zsugorodott szezon: júniusban szeszontoldó fesztivált rendez.

La Tribune de Genève, 1969. december 29.

szemle

BALOGH GÉZA

Gondolatok a képtárban

**Varga Mátyás kiállítása
a Nemzeti Galériában**

A SZÍNHÁZ hasábjain hosszú hónapokig cikkeztek, vitatkoztak, érveltek díszlettervezőink a magyar színpadi képzőművészet helyzetéről, múltjáról és múltban gyökerező jelenéről. Olvashattunk megvalósult, módosult és még inkább meg nem valósult elképzelésekről. Volt, aki a tervező magányos elszigeteltségéről vallott, az akaratok, szándékok találkozásának sorozatos meghíusulásáról, mások a „Gesamtkunst”-ban való feloldódás küzdelmeiről számoltak be saját tapasztalataik alapján. A különféle nézetek összevetéséből megfogalmazódott a díszlettervező funkciójának lényege, helye és szerepe korunk és minden kor, Magyarország és minden ország színházművészetében. A tervező egyéniségének nem csupán a drámában kell feloldódnia, de alkalmazkodnia kell - többek közt és mindenekelőtt - a rendező egyéniségéhez, elképzeléseihez, ízlésvilágához.

Varga Mátyás negyvenesztendő műkásságának gyűjteményes kiállítása egy darab színháztörténet. Kézzelfogható, ma is jelen idejű lenyomatái régen volt, nagy híru produkcióknak, amelyek már csak emlékezetünkben, recenziókban meg albumokban élnek. Mindig különös varázslat, amikor a reprodukciókról már

jól ismert képet végre eredetiben láthatjuk. Színházban élő és gondolkodó ember számára sokszorosan különös csoda az igazi, már-már egyetlen hiteles dokumentumot „élőben megismerni olyan előadásokról, amelyekről csak hallott-olvasott, de soha nem láthatott. És egy kicsit újra élni soha nem rekonstruálható, nagyszerű előadások élményét.

A művész számára persze nagyon kockázatos az ilyen vállalkozás. A díszlettervező munkája - ha csak tervek, vázlatok formájában is - fennmarad és újra mérlegre kerül, míg az előadás érvényessége megszűnik a darab „temetésén”, megszűri az emlékezet. Varga Mátyás meri vállalni önmagát, s önmagával együtt alkotótársait, akik szintén jelen vannak munkáiban. Meri vállalni nem szuverén alkotásait, alkalmazkodásait, hivatása lényegét: a mű, a kor szolgálatát. Vállalja idejétmúlt, részletező, naturalista munkáit is, mert egy kor-szak színházszemléletéből fakadnak és az alkalmazott művészetnek vállalnia kell azt a színház-koncepciót, amelyet szolgál. És hogy hittel, nagy mesterségbeli tudással művelte azt is, bizonyítják az e korszakokból való legjobb munkái: *a Jegor Bulicsov, a Hamlet, a III. Richárd, a Nők iskolája* iskolát teremtő díszlettervei.

Ugyanakkor egy hamis mítoszt is eloszlat ez a kiállítás: Varga Mátyást úgy szokás napjainkban emlegetni, mint nagy tudású, tapasztalt mestert, akinek szemlélete, formanyelve ma már elavult, gondos aprólékosságán, részletező realizmusán kellő tisztelettel mosolyogni illik. Hogy mi mindent tud és tudott már harminc évvel ezelőtt is a színpadi képzőművészetről, azt bizonyítja 1937-es *Amerikai Elektrája, Bánk bánja*, 1947-es *Tragédiája* és persze jelenkori munkái: Brecht *Galileijének* színpada, *a Cillei és a Hunyadiak* és *a Mózes* lényegre redukált, nagyvonalú és monumentális képi megfogalmazása. (És *Apostol* című leheletfinom és mégis férfias-szikár tusrája, hogy egy mondatban szót ejtsünk „szuverén”, színházon kívüli munkásságáról is.)

Ami mégis elégedetlenséggel és bosszankodással tölti el a látogatót, az a kiállítás rendezése. Vitatható az a koncepció, amely - mint a katalógus vezetője mondja - „a megrendelés kívánalmainak csomópontjában sorakoztatja fel a műveket”. Az időrendi káoszt magyarázhatjuk azzal, hogy nem színháztörténeti kiállítást látunk, s - aminek

THÉÂTRE

REVUE MENSUELLE
DE L'ASSOCIATION HONGROISE
DE L'ART THÉÂTRALE

Directeur: IVÁN BOLDIZSÁR

Rédacteur-en-chef: MÁRIA CS. TÖRÖK

Résumé

Tamás Koltai: Le combat engagé pour Le Bánk Ban

«Le Bánk Ban» écrit par József Katona est la plus grande tragédie historique hongroise. Bessenyei, dans les années de la cinquantaine, avait déjà une fois interprété le rôle de Bánk et en 1968, dans les colonnes du «Théâtre» il nous a fait part de ses doutes et de ses difficultés en liaison avec cette oeuvre et ce rôle. Dans le numéro précédent du «Théâtre», au mois de mai, ce fut le metteur en scène Béla Both qui se prononça sur ce sujet. Tamás Koltai confronte les déclarations de l'acteur et du metteur en scène avec la réalisation.

Péter Molnár Gál: Ah et Oh!

La position d'esprit du metteur en scène dans sa réalisation du Bánk Ban est actuellement beaucoup plus conforme à l'époque qu'auparavant. Il a su retrancher le langage pompeux de cette oeuvre de la romantique et il a ainsi réussi à la faire parler dans la langue contemporaine, transmettant des émotions actuelles. Il est particulièrement à apprécier que le Bánk de Bessenyei s'est élevé à l'auto-analyse dépourvue d'emphase d'un homme de nos jours.

Zsuzsa D. Fehér: Espace de jeu dans le nouveau Bánk Ban

Dans la nouvelle présentation du Bánk Ban il n'y a pas de décors, il y a un espace de jeu. On a réussi à créer une atmosphère historique, évitant en même temps le vide de la simplicité fonctionnaliste. La dignité de l'époque arpadienne, sur la scène, est créée par les pierres rustiques dénudées de l'architecture romane et une unique rosace.

István Gáll: Cabarets

Le cabaret politique, de couleur à Budapest, est toujours en vogue. Il y a quelques années, à côté de la Scène de la Gaieté un nouveau cabaret prit le départ, la Scène Microscope. Ce théâtre mérite bien son nom, tant il est petit, intime. Une atmosphère familière s'établit tous les soirs entre les spectateurs et la petite troupe, comme si on était dans une société d'amis. Le critique fait l'éloge du nouveau programme de cette dernière, usant largement de l'improvisation et retrouvant son franc parler d'aplomb. Du nouveau programme de la Scène de la Gaieté, tout en l'estimant bien, le critique relève le manque d'entrain de la mise en scène.

Erika Szántó: Idées sur la télévision

C'est pour la première fois que dans les colonnes du «Théâtre» nous traitons du côté théorique le problème des caractéristiques de genre des télédrames et des rapports de ce genre à l'art théâtral.

Anna Földes: Marionnettes et humains

Kató Szönyi, metteur en scène en chef au Théâtre des Marionnettes relate les vingt ans d'histoire de ce théâtre. Au début, ils jouaient uniquement pour des enfants, puis plus tard, à l'exemple de l'artiste soviétique Obrazcov, ils développèrent leur propre style dans le jeu pour les adultes. Dans les derniers dix ans ils ont parcouru l'Europe entière et ils sont devenus les mieux connus parmi les troupes de théâtre de la Hongrie. Ils regrettent de n'avoir pas pu remporter des succès jusqu'à présent aussi avec des pièces indigènes et que leur travail n'éveille pas dans le pays des échos aussi résonnants qu'à l'étranger.

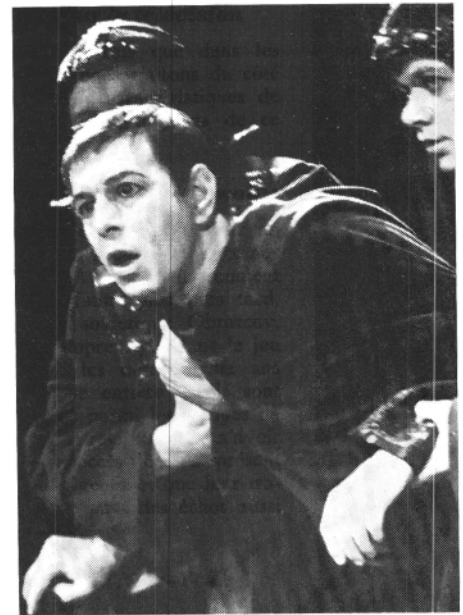
György Székely: Loin de New-York

Cette fois, ce n'est pas un reportage de la vie théâtrale américaine concentrée sur le Broadway et ses alentours. Il s'agit dans cet article des prétentions à la vie théâtrale naissant et se formant dans les villes de province et des édifices qui donnent à cet art un home moderne et d'utilisation variée. Les théâtres universitaires sont aussi des ateliers nouveaux de l'art théâtral, dans lesquels les étudiants de la chaire dramatique, en apprenant le métier, font des programmes pour l'université et pour les habitants.

Robert Wegenast: La scène Svoboda

Le décorateur du Théâtre Attila József de Budapest parcourt dans cet article le développement artistique et la maturation de l'art du grand décorateur tchécoslovaque Svoboda pendant ces derniers vingt ans. Il voit l'importance du créateur de la lanterne magique, de la scène cinématique et atmosphérique dans le fait d'avoir rendu conscient les possibilités d'application

LÁSZLÓ KAZAL
L'ACTEUR DE VIDÁM SZÍNPAD

GYÖRGY KÁLMÁN, QUI JOUE LA RÔLE BIBERACH DANS LA TRAGÉDIE «BÁNK BAN»
PAR JÓZSEF KATONA

innombrables des matériaux nouveaux, des produits synthétiques et des effets de lumière inattendus.

Lajos Dobák: Expérience et leçon

L'acteur du Théâtre de Veszprém participa récemment au Festival des Théâtres Roumains à Bucarest. L'article relate les expériences que l'auteur y a faites.

Ida Péterffy: Une comédie charmante de la fin du XVIIIe siècle

L'article attire l'attention à la première comédie lyrique et historique hongroise, «La jeune fille de Tétény chez le roi Mathias» oubliée à tort.

Gyula Kunszery: Théâtre — a Buda

La partie vallonnée occidentale de la capitale hongroise est bien célèbre pour ses nombreux bains thermaux, mais il n'y a pas un seul théâtre. Temporairement, pour la dernière fois dans les premières années d'après-guerre, quelques troupes y présentaient des spectacles à partir de 1945. L'article évoque les premières du Théâtre de Buda.

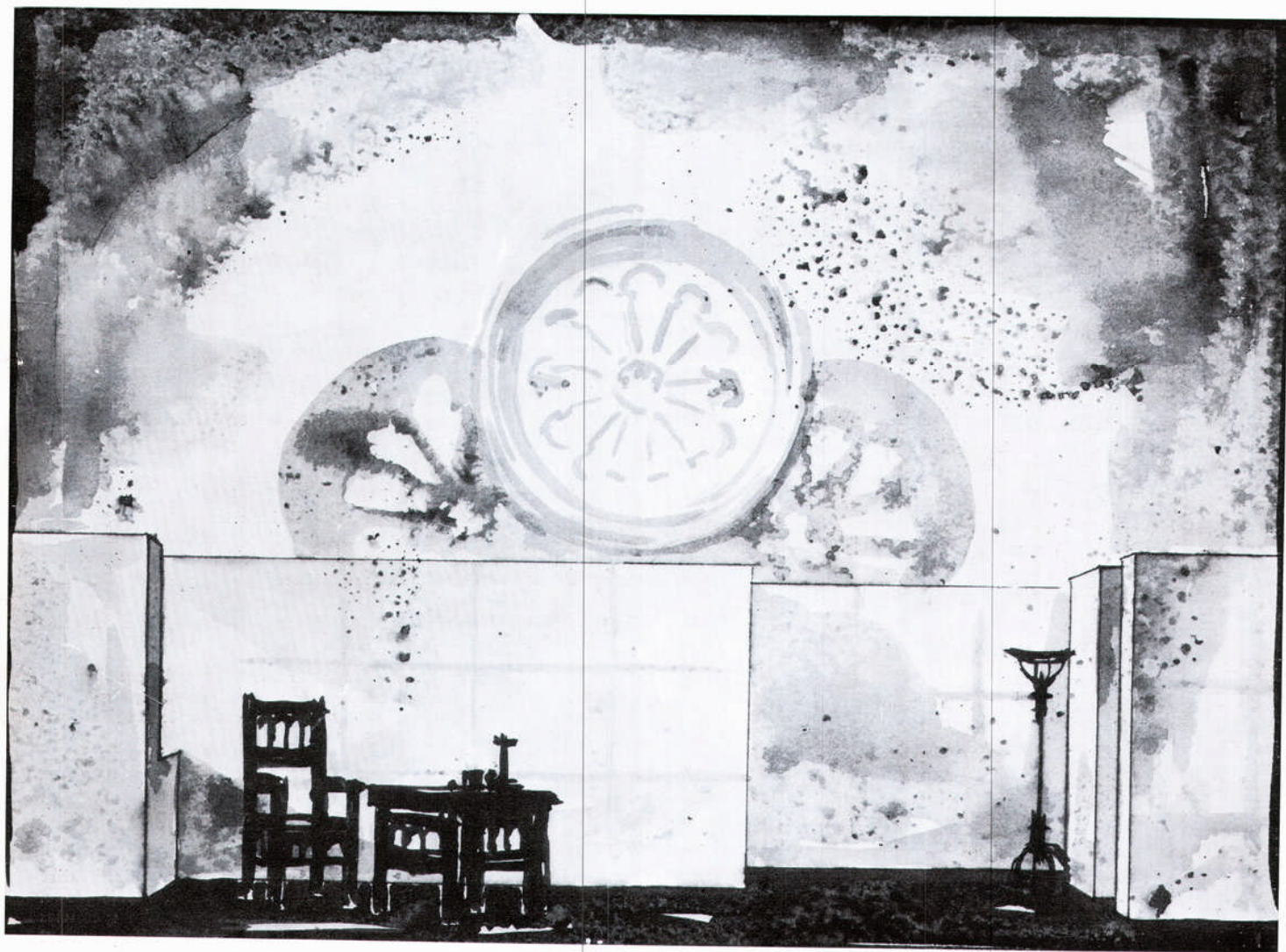
Géza Balogh: Idées dans la galerie des tableaux

Compte rendu de l'exposition de Mátyás Varga, décorateur du Théâtre National.

Erzsébet Galgóczi: L'épouse du procureur général

Notre revue publie ce nouveau drame hongrois qui a été présenté le 14 avril de cette année au Théâtre József Katona à Kecskemét.

Ára: 12,— Ft

CSÁNYI ÁRPÁD DÍSZLETTERVE KATONA JÓZSEF BÁNK BÁNJÁHOZ (NEMZETI SZÍNHÁZ)